

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ... רַק לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרַיִמָּה... וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד"

בְּפֶרֶשְׁתָּנוּ אָנוּ לְמִדִּים עַל שְׁלֹשׁ מִצְוֹת "לֹא תַעֲשֶׂה" שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְזַהֶרָה אֶת הַמֶּלֶךְ, כְּפִי שְׁפָתוֹב: "שׁוּם תְּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ... (אֲבָל) (1) רַק לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים, וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרַיִמָּה... (2) וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְבָבוֹ, (3) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד."

וּכְפִי שְׂמִיבִיא הַרְמַב"ם: "מִצְוָה שֶׁס"ג, שֶׁהַזְהִיר הַמֶּלֶךְ מִהֶרְבּוֹת סוּסִים, וְהוּא אָמַר: 'לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים'. מִצְוָה שֶׁס"ד, שֶׁהַזְהִיר הַמֶּלֶךְ מִהֶרְבּוֹת נָשִׁים, וְהוּא אָמַר: 'וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים'... מִצְוָה שֶׁס"ה, שֶׁהַזְהִיר הַמֶּלֶךְ מִהֶרְבּוֹת מָמוֹן מִיּוֹתֵד לְעִצְמוֹ, וְהוּא אָמַר: 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד'."

וְהִנֵּה, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר הָיָה הַחֶכֶם מְכַל אָדָם, נִכְשַׁל לְכַאוּרָה בְּשִׁלְשָׁה אֱלוֹ, כְּמִבּוֹאָר בְּגִמְרָא: "אָמַר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי מָה לֹא נִתְגַּלּוּ טַעְמֵי תוֹרָה? שֶׁהָרִי שְׁתֵּי מְקַרְאוֹת נִתְגַּלּוּ טַעְמָן, וְנִכְשַׁל בְּהֵן גְּדוּל הָעוֹלָם (=שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ), כְּתִיב (דְּבָרִים יז): 'לֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים', אָמַר שְׁלֹמֹה: 'אֲנִי אֲרַבֶּה וְלֹא אֶסּוּר', וְכִתִּיב (מ"א יא): 'וַיְהִי לָעֵת זְקֵנָת שְׁלֹמֹה, נָשָׂיו הָטוּ אֶת לְבָבוֹ'. וְכִתִּיב (דְּבָרִים יז): 'וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים'. וְאָמַר שְׁלֹמֹה: 'אֲנִי אֲרַבֶּה וְלֹא אֲשִׁיב, וְכִתִּיב (מ"א יא): 'וַתֵּצֵא מִרְכָּבָה מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ'."

וּבִירוּשָׁלַיִם מִבּוֹאָר שְׁשִׁלְמֹה הַמֶּלֶךְ נִכְשַׁל בְּלֹא הַשְּׁלִישֵׁי שָׁל: 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד', וּכְפִי שְׁשִׁנִּינוּ שָׁם: "שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁשִּׁחֲקָה עָלֵיהֶן מִידַת הַדִּין... 'לֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים', וְכִתִּיב 'וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהֵב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַבּוֹת'... ר' יוֹסִי אוֹמַר: לְמוֹשְׁכֵן (אֶת הַנָּשִׁים) לְדַבְרֵי תוֹרָה, וְלִקְרֹבֵן תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה... 'וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים', וְכִתִּיב: 'וַיְהִי לְשִׁלְמֹה אַרְבָּעִים אֱלָף אֲרוֹת סוּסִים לְמִרְכָּבוֹ וּשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֱלָף פָּרָשִׁים'... 'וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד', וְכִתִּיב: 'וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ (שְׁלֹמֹה) אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כְּאֲבָנִים'. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: (הָאוֹת) יו"ד... (שָׁל) 'יִרְבֶּה' קְטָרְגוֹ (=קְטָרְגָה עַל שְׁלֹמֹה). תְּנִי ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי: עָלָה סִפְר מְשֻׁנָּה תוֹרָה (=סִפְר "דְּבָרִים"), וְנִשְׁתַּחֲוּ לְפָנֵי הַקַּב"ה, וְאָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹן הָעוֹלָם... וְהָרִי שְׁלֹמֹה מְבַקֵּשׁ לְעִקּוֹר יו"ד מִמֶּנִּי. אָמַר לִיהוּ (=לוֹ) הַקַּב"ה: שְׁלֹמֹה וְאֵלָף כִּיּוֹצֵא בּוֹ בְּטִילִין, וְדָבָר מִמֶּךָ (=וְאֵפִילוֹ אוֹת אַחַת מִסִּפְר הַתּוֹרָה) אֵינּוּ בְּטִל'."

וְהִנֵּה, עַנְיָן זֶה שְׁשִׁלְמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה הַחֶכֶם מְכַל אָדָם טַעָה בְּשִׁלְשָׁה אֱלוֹ, הוּא לָקַח נִשְׁגָב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹא לְהַתְחַכֵּם בְּמִצְוֹת ה'. וּכְפִי שְׂמִיבִיא הַרְמַב"ם, שָׂאֵל לוֹ לְאָדָם לָקִים אֶת הַמִּצְוֹת רַק מִחֲמַת שֶׁהוּא מִבִּין אֶת טַעְמָן. שְׁכֵן, אִזְ עֲלוּל הוּא לְפִטוֹר אֶת עִצְמוֹ מִכְּמַה מִצְוֹת, בְּטַעְנָה שְׁטַעְמִים אֱלוֹ אֵינָם שִׂיכִים אֲצִלוֹ. שְׁכֵן, הוּא יְכוּל לְעַמּוֹד בְּפָנֵיהֶם. כְּפִי שְׂאֵמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא יִרְבֶּה נָשִׁים, וְהֵן לֹא יִסּוּרוּ אוֹתוֹ מִדְּרֹךְ ה', או "אֲנִי אֲרַבֶּה סוּסִים, וְלֹא אֲשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרַיִמָּה" וכו'. שְׁכֵן, כָּל הַמַּתְחַכֵּם בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה – סוּפוֹ שֶׁנִּכְשַׁל בְּהֵן.

עַל-כֵּן הַסְּמִיךְ הַקַּב"ה אֶת "פְּרֶשֶׁת הַמֶּלֶךְ" לְמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל "תְּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" – לְלַמְּדֵנוּ בְּכָךְ לָקַח נִשְׁגָב, שְׁצָרִיךְ תְּמִיד לְעִבּוֹד אֶת ה' בְּתַמִּימוֹת, בְּלִי שׁוּם חֲקִירָה וְהַתְחַכְּמוּיוֹת. שְׁהָרִי, אֵפִילוֹ הַחֶכֶם מְכַל אָדָם נִסָּה לְהַתְחַכֵּם בְּשִׁלְשׁ מִצְוֹת אֱלוֹ וְלֹא עָלְתָה לוֹ... (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן) "וְכָל זְקֵנֵי הָעִיר... יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל... וְאֶתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנָּקִי מִקְרַבְךָ"

בְּסִפְר "עִיר מְקַלְט" עַל תְּרִי"ג הַמִּצְוֹת מוֹבָא, שְׁעַנְיָן עֲרִיפַת רֹאשׁ הָעֵגְלָה בְּנַחַל אֵיתָן הוּא עֲמוּק מְאֹד. וְהַרְוִצָּה לְהַרְוֹת קִצְתָּ אֶת נַפְשׁוֹ יַעֲיֵן בְּמָה שְׁכָתַב הַרְמַב"ן זִיע"א.

אֲבָל הוּא מוֹסִיף לְהִבִּיא שָׁם אֶת מָה שְׁכָתוֹב בְּסִפְר "מֵאִירַת עֵינַיִם" (הַמְּיוֹחָס לְאַחַד מִתְּלַמְּדֵי הַרְמַב"ן): וְשְׂמַעְתִּי מִפִּי אִישׁ נְאֻמָּן וּמְקוּבָל, שֶׁנֶּסֶם גְּדוּל הָיָה נַעֲשֶׂה בְּעֵגְלָה הָעֲרוּפָה: כְּמָה יָמִים לְאַחַר שֶׁנַּעֲרַפָּה הָעֵגְלָה, הָיְתָה יוֹצֵאת מִמֶּנָּה תוֹלַעַת גְּדוּלָּה. וְאוֹתָהּ תוֹלַעַת הָיְתָה הוֹלְכַת אַחַר הַרוֹצֵחַ וְנִדְבַקְתָּ בְּבִגְדוֹ, וְאֵינְךָ בְּרִיָּה יְכוּלָּה לְעוֹקְרוֹ מִבְּגְדוֹ, עַד

שיתמיהו האנשים הרואים זאת. והדבר מתגלגל ובא לפני חכמים יודעי הסוד, ומפירים שהוא הרוצח, תופסים אותו ומוסרים אותו לבית דין. כמו כן כותב רבנו בחיי, וזו לשונו: "ושמעתי כי בנבלת גוף העגל נעשית התולעת בדרך הטבע, שהולך והורג הרוצח באשר הוא שם... והיא מנפלאות סתרי הטבע".

הנה, מדבריו משמע שהתולעת עצמה הורגת את הרוצח. כמו כן כתוב בספר "ברכי יוסף" להגה"ק החיד"א זיע"א, ומוסיף בשם ה"רקאנטי", שהביא רמז לדבר מהפסוק "ואתה תבער הדם הנקי מקרבך" - סופי תיבות **רימה** (=תולעת)...

"ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים"

על הכתוב, "ולא תקח שחד", שואלת הגמרא (פתיבות קה): "מאי (=מהו) שחד? (ועונה), שהוא חד". ובפשטות יש לומר, שהכונה היא שעל-ידי קבלת השוחד נעשה השופט חד - אחד, ביחד עם הבעל דין, ולטובתו. (דהינו, המקבל והנותן נעשים לב אחד). אבל הב"ח זיע"א הסביר זאת ואמר, שהרי מצינו בגמרא (שבת נ'): "כל דין הדין דין אמת לאמיתו... מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית". אבל אם הוא לוקח שוחד, ואינו דין אמת - הרי "שהוא (=הקב"ה) חד" - הוא יתברך נותר אחד, ללא שותף... (ויש לומר, שכונת הגמרא בפירוש "שהוא חד" היא, שהדין לוקח השוחד נחשב ככלי משחית חד כספין, והוא בבחינת רוצח ושוף דמים. ועל-כך קללה אותו התורה (דברים כז', כה'): "ארור לקח שחד, להכות נפש דם נקי" ב.צ).

ואילו הרה"ק בעל ה"ישמח משה" זיע"א מפרש בשם האריז"ל, שהלוקח שוחד משבר את תיבת "אחד", וחטאו מגיע עד כסא הכבוד, שהרי "ולא תקח שחד" - סופי תיבות "אחד". לומר לה, שכל דין שדין דין אמת נעשה שותף לאחד (=הקב"ה). אבל דין שלוקח שוחד פוגם בשם "אחד", כיון שכאשר הדין לוקח שוחד, הוא מבטל את "ולא" מהכתוב "ולא תקח שחד", ועל-ידי כך שבר את תיבת "אחד", שהרי נשאר "תקח שחד" - סופי תיבות "חד". (ויש לומר שהדין המקיים את הכתוב - "ולא תקח שחד", סופי תיבות אחד, הקב"ה שהוא אחד יחיד ומיוחד, שותף עמו במשפט, כפי שכתוב: "וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום". פירש רש"י: "בקש (אברהם) לעמוד. אמר לו הקב"ה: שב ואני אעמוד. ואתה, סימן לבניך, שעתידי אני להתיצב בעדת דינים, והן יושבין, שנאמר (תהילים פב', א'): 'אלהים נצב בעדת אל'".

והנה, כידוע, האות א' רומזת לאלופו של עולם, (כמבואר בגמרא (חגיגה טז'): "ואין אלוף, אלא הקב"ה...") ולכן, כאשר הדין לוקח שוחד, מיד עוזב אלופו של עולם - הקב"ה - את המקום, ונשאר מ"אחד" "חד" - לרמוז שהדין נשאר חד (=לבד). (ב.צ).

מסופר שבפיר לבוב היה דין, שהיו מרננים אחריו שאין הוא נקי כפים, ושהוא לוקח שוחד. עם זאת, היה דין זה מראה יראת שמים מופלגת בשעת התפילה, ובפסוק "שמע ישראל" היה מאריך ביותר ב"אחד". כשספרו על-כך לרבה של העיר, הגה"ק בעל ה"ישועות יעקב" זיע"א, העיר ואמר בדרך צחות: אכן יש קשר ברור בין השניים. שהרי נאמר בגמרא "כל דין הדין דין אמת לאמיתו... מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית". ולכן, הואיל ואין הוא דין אמת לאמיתו, אין הוא חדל מלזעוק "ה' אחד" - להודיע שישו הוא חלילה שותף להקב"ה, והקב"ה נשאר אחד ויחיד... "ולא תקח שחד, כי השחד יעור עיני חכמים..."

הגאון רבי יוסף דב סלוביצי'ק מבריסק, נזמון פעם לערפאות של נכרים, כדי להעיד לטובת יהודי, ששכניו הגויים העלילו עליו עלילת שקר. לאחר מתן העדות, זמן אותו השופט הרוסי ללשכתו, ואמר לו בנימה שחצנית: בוא ואוכיח לך, שחוקי ממשתלנו האדירה, טובים ויעילים מחוקי ישראל העתיקים! נבדוק למשל את החוקים שניחקקו נגד השוחד: על-פי החוק שלנו - כאשר נתפס שופט בלקיחת שוחד, אנו מענישים את הנותן והמקבל גם יחד. ואילו לפי חוקי תורתכם - חל איסור שוחד רק על השופט המקבל, ולא על הנותן! אדרבא! השיב רבי יוסף דב לשופט הנכרי - החוק שלנו נגד השוחד מרתיע הרבה יותר. שכן, על-פי החוקים שלכם, אין השופט צריך לחשוש מלקבל שוחד, כיון שהוא סמוך ובטוח שהנותן לא יגלה את מעשהו לאיש, שהרי הוא צפוי על-כך לעונש חמור. לעומת זאת, לפי חוקי תורתנו, יחשוש כל שופט ודין להיכשל בלקיחת שוחד, מכיון שהנותן - שאינו צפוי לעונש על מעשהו - עלול לגלות את סודו של השופט ברבים, ואין לשופט בישראל בזיון גדול מזה...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שַׁעֲרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ"

עַל עֲבוּדַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (יומא נג'): כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס הַכֹּהֵן לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, "נִטַּל אֶת הַדָּם מִמִּי שֶׁהָיָה מְמַרְס בּוֹ, נִכְנָס לְמִקְוֹם שְׁנִכְנָס (=לְבֵית קֹדְשֵׁי הַקְּדוּשִׁים רש"י), וְעָמַד בְּמִקְוֹם שְׁעָמַד (=בֵּין הַבְּדִים), וְהָזָה מִמֶּנּוּ אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה... וְכַךְ הָיָה מוֹנֶה: אַחַת, אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשֵׁתִים, אַחַת וְשָׁלֹשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמִשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעַת."

וְכִבֵּר תִּמְהוּ עַל-כֵּךְ חו"ל בַּגְּמָרָא (יומא נה'): מְדוּעַ הָיָה מוֹנֶה "אַחַת" עִם כָּל אַחַת מִשְׁבַּע הַהֲזָאוֹת לְמַטָּה? וְתִרְצָה שֶׁם הַגְּמָרָא: "רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: שְׁלֹא יִטְעָה בַּהֲזָאוֹת", וּפְרַשׁ רש"י: "שִׁיְהָא לֹא שְׁהוּת בֵּינַתִּים לְתַת לְבוֹ לְמַנִּין, שְׁלֹא יִטְעָה."

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהִבְיָא בְּאוּר עֲמוּק יוֹתֵר, מְדוּעַ הַקְּפִידָה הַתּוֹרָה עַל מַנִּין מִיּוֹחֵד זֶה, שֶׁסָּפַר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל: "אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשֵׁתִים, אַחַת וְשָׁלֹשׁ...". וְכֵן, צָרִיךְ לְהִבִּין אֶת עֲצַם הָאִמְרָה "אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה".

כְּדִי לְהִבִּין עֲנִין זֶה, הֵבֵה נִתְבוּנָן בְּדַבְרֵי הַמְּאוּר הַגָּדוֹל, הַפּוֹסֵק הָאֲדִיר, הַלֵּא הוּא הַרמ"א, רַבִּי מֹשֶׁה אִיסְרֵלִישׁ זִיע"א, בְּסִפְרוֹ "תּוֹרַת הָעוֹלָה": הַכּוֹתֵב שֶׁ"אַחַת לְמַעְלָה" רּוֹמֵז לְיִצְרָא הַטּוֹב, שֶׁמְסִיעַ לְאָדָם לְהַתְּעִלוֹת כָּלִפִּי מַעְלָה – אֶל ה' יִתְבָּרֵךְ. וְאִילוֹ "שִׁבְעַת לְמַטָּה" רּוֹמֵז עַל הַיִּצְרָא הָרַע, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁבְעַת שְׁמוֹת, הַמּוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם כָּלִפִּי מַטָּה – לְדַבֵּר עֲבִירָה. (כְּפִדּוּעַ, אָמְרוּ חו"ל בְּמַסְכַּת סִפְהָ (נב'): "שִׁבְעָה שְׁמוֹת יֵשׁ לוֹ לְיִצְרָא הָרַע: רַע, עָרֵל, טָמֵא, שׁוֹנֵא, מְכַשׁוֹל, אָבֵן, צְפוּנִי)

וְלָכֵן, הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, שֶׁהָיָה נִכְנָס בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, הָיָה אוֹמֵר "אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה", וּבְכַךְ הַתְּכוּן לְהַעֲלוֹת אֶת שִׁבְעַת הַכּוֹחוֹת שֶׁל הַיִּצְרָא הָרַע לְמַעְלָה, כְּדִי שִׁיִּצְטָרְפוּ לְיִצְרָא הַטּוֹב בְּעֲבוּדַת ה' יִתְבָּרֵךְ. וּכְפִי דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים (חֶלֶק ב', כו'): "כִּבֵּר נוֹדַע הַזּוֹאוֹת יוֹם הַכִּיפּוּרִים, שֶׁהִיא אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה... וְהַטַּעַם, שֶׁהָיוּ רּוֹמְזִים עַל עֲנִין יִצְרָא הָרַע, הַמַּחֲטִיא אֶת הָאָדָם, וְהוּא נִקְרָא בְּשִׁבְעָה שְׁמוֹת, וְלָכֵן הָיָה זּוֹרֵק שִׁבְעַת הַזּוֹאוֹת לְמַטָּה, וְאַחַת מִלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא נִגְדַּד יִצְרָא טוֹב, וְהָיָה מוֹנֶה עִם כָּל הַזּוֹאוֹת שֶׁלְּמַטָּה (אֶת הַהֲזָאָה) שֶׁלְּמַעְלָה... לְהוֹרוֹת כִּי מִן הָרְאוּי לְשִׁתֵּף (אֶת) יִצְרָא הָרַע עִם יִצְרָא טוֹב, וְאִזּוֹ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים. וְהָיָה זּוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לו', כה): 'זִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם'."

וְהוֹסִיף הַרמ"א בְּסִפְרוֹ בְּמִקְוֹם אַחֵר (חֶלֶק ג', נט'): "וְלִזְזָה הָיָה זּוֹרֵק בְּדַמִּים אֵלּוּ עַל הַפְּרוּכַת שִׁבְעַת לְמַטָּה וְאַחַת לְמַעְלָה... כִּי הַיִּצְרָא הָרַע יֵשׁ לוֹ שִׁבְעָה שְׁמוֹת, כְּמִדְרָשׁ ז"ל (סוֹפָה נב)... וְהֵם מְדַרְגּוֹת הַיִּצְרָא הָרַע, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, הַנִּקְשָׁרִים בַּחוּמָר... וְהֵם הַמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לְמַטָּה. אֲמֵנָם הַנְּשַׁמָּה יַחֲדָה הִיא, וְהוּא הַשְּׁכָל וְהַיִּצְרָא הַטּוֹב, הִיא אַחַת לְמַעְלָה..."

נִמְצָאנוּ לְמִדֵּים מְדַבְּרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל הַרמ"א, שֶׁלְּיִצְרָא הָרַע יֵשׁ שִׁבְעָה שְׁמוֹת/כּוֹחוֹת רַע. וְהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶם כְּדִי לְמַשׁוֹף אֶת הָאָדָם לְמַטָּה, לְעִבּוֹר עַל רְצוֹן ה' יִתְבָּרֵךְ. וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְשַׁנֵּס מוֹתְנָיו (עַל-יְדֵי הַיִּצְרָא הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ), כְּדִי לְהַתְּגַבֵּר עַל שִׁבְעָה כּוֹחוֹת אֵלּוּ. וְעַל-כֵּךְ נֶאֱמַר (מְשָׁלִי כד', טז'): "כִּי שִׁבְעַת יְפוֹל צַדִּיק וְקָם". דְּהִינּוּ, הַצַּדִּיק הָאִמִּיתִי קָם וּמַתְּעִלָּה עַל-יְדֵי שֶׁמִּפִּיל הוּא אֶת שִׁבְעַת כּוֹחוֹת הַיִּצְרָא הָרַע.

אוּלָּם, אוֹמֵר הַרמ"א, הַתְּכִלִּית הִיא לְכַבּוֹשׁ אֶת שִׁבְעַת כּוֹחוֹת הַיִּצְרָא לְעִבּוּדַת ה' יִתְבָּרֵךְ, כְּפִי שֶׁכִּבֵּר הַבְּאֵנוּ (בְּרֻכּוֹת סא): "דְּרַשׁ רַב נַחֲמָן בְּרַ חֲסֵדָא: מָאי דְכָתִיב 'יִצְרָא ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם' בְּשֵׁתִי יוּדִיין? (וְעוֹנָה, שֶׁשֵׁתִי הַיּוּדִיין הֵן כְּנַגְדָּה): שְׁנֵי (הַ)יִּצְרָאִים (ש)בְּרָא הַקַּב"ה (לְאָדָם): אַחַד יִצְרָא טוֹב וְאַחַד יִצְרָא רַע."

מְבוֹאָר מְכַאֵן כִּי שְׁתֵּי הַיּוּדִיִּין שֶׁל "יִצְרָא" רּוֹמְזוֹת אַחַת לְיִצְרָא הַטּוֹב וְאַחַת לְיִצְרָא הָרַע. וְהֵנָּה, כְּאִמּוֹר, תְּכִלִּית עֲבוּדַת הָאָדָם הִיא לְהַפּוֹךְ אֶת הַיִּצְרָא הָרַע לְטוֹב. דְּהִינּוּ, שִׁיעֲבוּד הָאָדָם אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ בְּשְׁנֵי הַיִּצְרָאִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּשְׁנָה בְּרֻכּוֹת נד'): "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ – בְּשְׁנֵי יִצְרָאִים – בְּיִצְרָא הַטּוֹב וּבְיִצְרָא הָרַע."

ואמנם, כך נפסק להלכה בשלחן ערוך (אורח חיים, סימן רל"א): "בכל מה שיהנה האדם בעולם הזה – לא יכון להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב (משלי ג, ו): "בכל דרכיך דעהו", ואמרו חכמים: "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות ב, יב) – שאפילו דברים של רשות, כגון: האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והשיחה... וכל צרכי גופך יהיו כלם לעבודת בוראך... ואפילו היה צמא ורעב... יתכונן שיאכל וישתה כפי חיותו, כדי לעבוד את בוראו". ומי שנוהג כך – מסיים השלחן ערוך – "עובד את בוראו כל ימיו, אפילו בשעת שבתו וקומו... ובשעת משאו ומתנו (=פרנסתו)".

וראוי להזכיר מה שבאר הגה"ק רבי שמחה בונם סופר בספרו "שבט סופר" (נצבים), שכונת הרמ"א היא, שכאשר נכנס הפהן הגדול לקודש הקודשים ביום הפיפורים, והיה זורק את הדם "אחת למעלה ושבע למטה", התכונן ללמד זכות על ישראל לפני הקב"ה. וזאת, על דרך תפילתו של רבי אלכסנדר, שהתפלל (ברכות יז, א): "רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך, שרצוננו לעשות רצונך, (ואולם) מי מעכב (בעדנו)? (ה) שאר שבעסה". דהינו, ה"שאר", הוא **היצר הרע** (שיש לו שבעה כוחות של רע), הוא שמעכב ומונע בעדנו לעשות את רצונך. ומהי הזכות שלמד הפהן הגדול?

ויש לומר, שכן אמר לפניו יתברך: ריבוננו של עולם, "אחת למעלה", דהינו להתחבר עם הקב"ה למעלה, יש רק דרך אחת על-ידי שמעוררים את יצר הטוב שבנו. אך לעומת זאת, יש "שבע למטה" – יש שבע דרכים ליפול למטה לשאול התחתית על-ידי **יצר הרע**, שיש לו שבעה כוחות רשע. ועל חוסר איזון זה בקש הפהן הגדול ואמר: ריבוננו של עולם, ראוי שתמחול לבניך על כל **עונותיהם**. וסיים הגה"ק רבי שמחה בונם סופר, ואמר: "והוא רמו נפלא ודבר גדול גלה לנו הרמ"א בזה". (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "שפטים ושטרים תתן לה בכל שעריך" (טז' יח')

אומרים חכמי ישראל: הוסמכו פסוקי "שפטים ושטרים"... "לפסוקי "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך", שבסוף הפרשה הקודמת, פרשת "ראה". וזאת, כדי ללמדנו, כי בעלותך לרגל לירושלים אל תפחד על ביתך ועל אהליך (=רכושך), כי "שפטים ושטרים תתן לה" – משמים יתנו לה מלאכים, שיבראו בזכות עלייתך לרגל, כדי לשמור על ממונך.

ומסופר בתלמוד ירושלמי (פאה ז, ג), על שני אחים באשקלון, שהיו להם שכנים נכרים, והיו אומרים ביניהם אותם השכנים, שכאשר היהודים האלו יעלו לרגל לירושלים, הם יכנסו לביתם ויקחו את כל רכושם. בזמן שעלו האחים הללו לירושלים, זמן להם הקב"ה שני מלאכים בדמותם, שהיו נכנסים ויוצאים בבית. כשחזרו שני האחים לביתם, שלחו לאותם נכרים מתנות מפירות ארץ ישראל. שאלו אותם הנכרים: מהיכן הבאתם את הפירות הללו? – ענו להם האחים: עלינו לרגל לירושלים וחזרנו. שאלו אותם הנכרים: ואת מי השארתם בבית? – ענו להם: לא השארנו שם אף אחד... תיכף אמרו הנכרים: ברוך אלהי ישראל, שלא עזבם ולא יעזבם.

"לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים..."

הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ, ה"חזון איש", נחשב בשנות חייו האחרונות לגדול פוסקי הדור. בעשרים שנות שבתו בארץ (1933 – 1953), מעולם לא הסכים לקבל עליו משרה רבנית, והתפרנס בדוחק ממכירת ספריו החשובים (בכך עסקה בעיקר זוגתו, הרבנית). והקפיד ה"חזון איש" על-כך שהקונים לא יסיפו על המחיר הצנוע שקבע לכל ספר.

פעם אחת לא דקדקה אשתו עם אחד הקונים, שהיה עתיר נכסים והושיט לה לירה שלמה (סכום נכבד, שהיה בו כדי פרנסת שבוע שלם באותם ימים), במקום רבע לירה, שקבע המחבר כמחיר הספר. כשנודע הדבר ל"חזון איש", בקש מאשתו את שטר הכסף שקבלה מאותו קונה, ובלא ניד עפעף, קרע אותו לגזרים, ואמר: מה שעשיתי עכשיו אין בו משום "בל תשחית", מכיון שהלקח שתלמדי מכך שוה הרבה יותר מלירה. הרבנית ידעה שבעלה הצדיק אינו סוטה כמלוא הנימה מן ההלכה הפסוקה, ולא הגיבה במאומה על מעשהו ועל דבריו. ולאחר שיצאה מן החדר, רכן ה"חזון איש" אל מתחת לשלחן, והחל מלקט אחד לאחד את גזירי השטר. אחר-כך עמל שעה ארוכה כדי להדביק כראוי את חלקי השטר, ואחרי שהשלים את מלאכתו דאג להחזירו לבעליו...

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!